

Тавпуй О.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

СУБ'ЄКТ НЕЗАКОННИХ ДІЙ ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ (УДОЧЕРІННЯ)

Аналізуючи статтю 169 Кримінального кодексу України слід окремо зупинитися на суб'єкті цього злочину, адже як у теорії кримінального права так і у правозастосовчій сфері, існують спірні моменти, пов'язані із даною кримінально - правовою категорією.

Злочин, який передбачає відповідальність за незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) може бути скоєний як загальним суб'єктом так і спеціальним. Дослідженням даної проблематики займалися такі вчені, як А.М.Ігнатов, С.М. Нікулін, Ю.О. Красиков, А.І. Парог, М.Г. Янаєва, О.В. Белова та ін.

А.Н. Трайнін зазначав, що «там де немає людини як винуватця злочину, там не може бути питання про наявність чи відсутність складу злочину; більше того..., де немає осудної людини, яка досягла за законом установленого віку, там немає і самого питання про кримінальну відповідальність і склад злочину» (Трайнін А.Н. Состав преступления по советскому уголовному праву. 1951, с. 213).

Таким чином до суб'єктів злочину, кримінальна відповідальність за який настає за ст. 169 Кримінального кодексу України, ми відносимо усіх осудних фізичних осіб, які досягли 16 - річного, 18 - річного віку кримінальної відповідальності:

- особи, які бажають усиновити дитину (Сімейний кодекс України у ст. 211 визначає, які особи можуть бути усиновлювачами);
- особи які бажають взяти дитину під опіку, піклування (Сімейний кодекс України у ст. 244 визначає, які особи можуть бути опікунами та піклувальниками);
- особи, які отримали статус прийомних батьків та батьків - вихователів дитячого будинку сімейного типу (Сімейний кодекс України у ст.ст. 256-2, 256- 6 визначає осіб, які можуть отримати цей статус) (Сімейний кодекс України. - Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 21. - Ст. 135);
- працівники державних установ, організацій, які приймають участь у процесі усиновлення, взяття дитини під опіку, піклування чи на виховання в сім'ю громадян України;
- працівники медичних установ, системи закладів охорони здоров'я, які видають медичні довідки про стан здоров'я дітей, зокрема, наявність у них тих чи інших захворювань, і в залежності від цього можливість їх усиновлення, наприклад, громадянами інших держав.
- будь-які інші особи, які вчиняють дії, пов'язані з виконанням об'єктивної сторони складу злочину, який передбачає кримінальну відповідальність за незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) та /або сприяють цьому.

Враховуючи те, що у процесі усиновлення нерідко де - факто приймають участь працівники міжнародних організацій з усиновлення (хоча де - юре їх діяльність є забороненою згідно норм чинного українського законодавства), саме ті їх працівники, які безпосередньо виконували об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 169 Кримінального кодексу

України, та особи, які сприяли ним у вчиненні цього злочину, будуть підлягати кримінальній відповідальності (Кримінальний кодекс України. - Відомості Верховної Ради України. - 2001.- № 25. - Ст. 131).

Злочин, передбачений статтею 169 Кримінального кодексу України може бути скоєний службовою особою із використання службового становища, яка є спеціальним суб'єктом злочину, і відповідальність якої настає за ч. 2 ст. 169 Кримінального кодексу України.

Важливим для кваліфікації діянь службових осіб, що здійснювали дії пов'язані із виконанням об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 169 Кримінального кодексу України, є встановлення умислу особи на вчинення відповідних дій. Якщо службова особа усвідомлювала свою роль саме у вчиненні незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) і використовувала при цьому своє службове становище (наприклад, підроблення директором дитячого будинку акту відвідувань дитини родичами), вона підлягає кримінальній відповідальності за ч. 2 ст. 169 Кримінального кодексу України. При відсутності умислу на вчинення незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) особа буде підлягати кримінальній відповідальності за злочини у сфері службової діяльності.

Характерним для цього злочину є те, що іноземці, у якості усиновлювачів, можуть визнаватися суб'єктом цього злочину. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Кримінального кодексу України «особи, які вчинили злочин на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом», а ч. 2 ст. 10 цього ж Кодексу визначає, що «іноземці, які вчинили злочин на території України і засуджені за них на підставі цього Кодексу, можуть бути передані для відбукання покарання тій державі громадянами якої вони є».

Складніше врегульовується питання, якщо наприклад тяжкі наслідки у результаті незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) настали на території іноземної держави (наприклад, статеві домагання до дитини з боку іноземних усиновлювачів - українській стороні уже відомі такі випадки). У такому разі ці особи підлягають кримінальній відповідальності в Україні, якщо це передбачено міжнародними договорами або якщо вони вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Злочин передбачений ч. 2 ст. 169 Кримінального кодексу України є злочином середньої тяжкості та не відноситься до тяжких чи особливо тяжких злочинів, тому відповідно іноземці, якщо це не передбачено міжнародними договорами не можуть притягуватись за свої дії вчинені щодо українських дітей на території нашої держави за кримінальним законодавством України.

На мою думку, це є однією з причин чому нам необхідно збільшити розмір кримінально - правової санкції за діяння передбачені ч. 2 ст. 169 Кримінального кодексу України.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що встановлення усіх ознак суб'єкта даного злочину має суттєве значення для кваліфікації даного діяння за ст. 169 Кримінального кодексу України та визначення міри покарання особі винній у скоєнні цього злочину.